

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A075 Zeearend (*Haliaeetus albicilla*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De zeearend (lengte 77-92 cm) is de grootste in Nederland voorkomende roofvogel met een spanwijdte van meer dan twee meter, brede plankvormige vleugels, een ver naar voren gestrekte kop en een relatief korte wigvormige staart. Hij jaagt op grote prooien zoals grote vissen en (vooral plantenetende) watervogels. De zeearend eet ook aas. Het broedgebied omvat de noordelijke helft van geheel Eurazië. De Europese populatie neemt, dankzij intensieve bescherming, bijna overal sterk toe. Als broedvogel is de zeearend mogelijk al in de 17^e eeuw uit Nederland verdwenen, maar als wintergast is die nooit weggeweest. Sinds de hervestiging als broedvogel in 2006 zijn zeearenden hier jaarrond aanwezig. Bij een groot deel van de zeearenden die we in de winter in Nederland zien zal het om de eigen broedvogels gaan. Buitenlandse overwinteraars, merendeels onvolwassen vogels, stammen voornamelijk uit Duitsland en Scandinavië.

Bron: Saxifraga – Hans Dekker

1.2 Relatief belang binnen Europa

Het huidige verspreidingsbeeld strekt zich uit van Scandinavië, Midden- en Zuidoost-Europa in een brede gordel dwars door Rusland tot aan de kusten van Oost-Azië. Het Europese broedgebied ligt ongeveer ten oosten van de lijn IJsland-Nederland-Tsjechië-Bulgarije. De broedpopulatie in de Europese Unie omvatte in de periode 2013-2018 naar schatting 4.800-6.300 paren. De totale Europese broedpopulatie (exclusief Rusland) werd in dezelfde periode geschat op 8.500-11.600 paren. De Europese winteraantallen zijn niet goed bekend. Het aandeel van de in Nederland overwinterende aantallen binnen zowel de Europese Unie als Europa (exclusief Rusland) was in de periode 2015/16-2020/21 naar schatting minder dan 1%.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensmaximum van de zeearend betrof 120 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 21% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://soortpagina.op.natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

B. Bescherming

2. Status

Zeearend *Haliaeetus albicilla* (A075). Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De zeearend als niet-broedvogel heeft een voorkeur voor grote open waterrijke gebieden ('wetlands') met een hoog prooiaanbod in de vorm van watervogelconcentraties en een goede visstand. Kadavers van grote zoogdieren hebben een extra aantrekkingskracht (b.v. edelherten in de Oostvaardersplassen). Het foerageergebied van de zeearend bestaat uit grote moerassen, meren of estuaria, uitgestrekte kweldergebieden en in mindere mate ook uit uiterwaarden en kleinere plassen, tot afgravingen aan toe. Kenmerkend is altijd een zekere mate van rust. Een analyse van het voorkomen van zeearenden in de Oostvaardersplassen sinds het ontstaan in 1968 laat zien dat de overwinterende aantallen en de duur van hun verblijf afhankelijk waren van het aantal plantenetende watervogels. De arenden namen hier al in aantal toe voordat de noordelijke en oostelijke broedpopulaties zich vanaf de late jaren tachtig begonnen te herstellen. Toen dit herstel in de jaren negentig goed zijn beslag kreeg, namen de aantallen in de Oostvaardersplassen niet verder toe, wat kan betekenen dat zelfs bij een maximale dichtheid van watervogelbiomassa een gebied als winterkwartier 'verzadigd' kan raken voor zeearenden. Het foerageergebied beslaat een uiteenlopende oppervlakte. Sommige overwinterende zeearenden pendelen veelvuldig tussen voedselgebieden die tientallen kilometers uiteen liggen, andere hebben een actieradius van slechts enkele kilometers. Zeearenden zijn behoorlijk honkvast. Plaatselijk kunnen ze langdurig (>30 dagen) op dezelfde locatie aanwezig zijn. Zeearenden rusten doorgaans in (wilgen- of populieren)bosjes in of nabij het foerageergebied, maar ook in bosgebieden op enige afstand daarvan. In het foerageergebied gebruiken ze kale bomen, hoogspanningsmasten, bakens, hekken, kleibulten en zandplaten als uitkijkplaatsen.

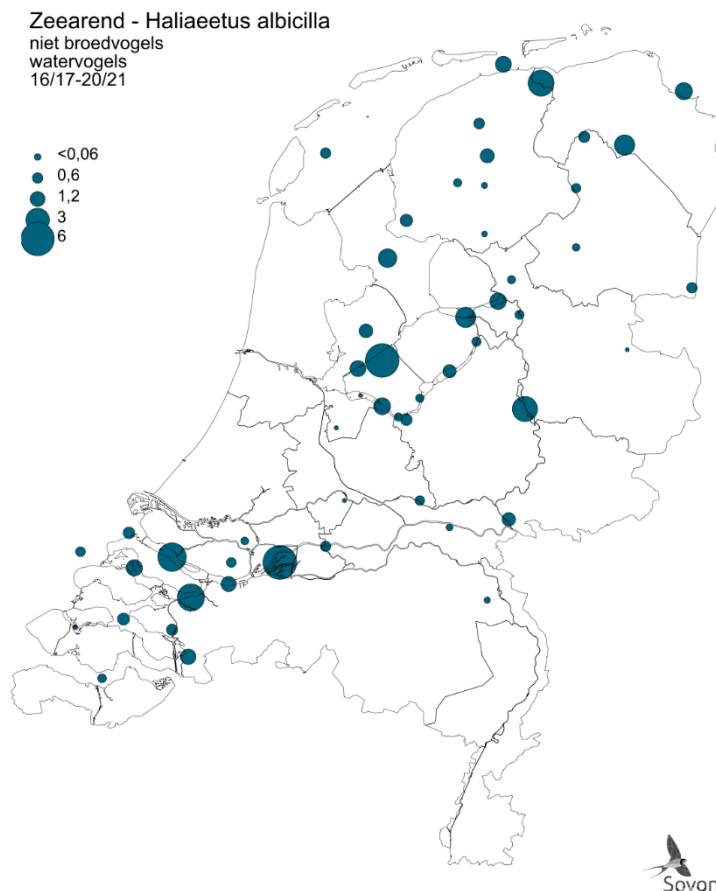
3.2 Voedsel

De zeearend is een opportunist die een veelheid aan voedselbronnen benut. In de winter wordt de hoofdmoot gevormd door plantenetende watervogels zoals meerkoeten, eenden en ganzen. Daarnaast wordt op grote vissen gejaagd. In de broedtijd is het net andersom en vormen vissen juist de hoofdmoot van het dieet. Aanvullend staat aas op het menu. Het gaat daarbij zowel om dode vissen, vogels als zoogdieren.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de zeearend omvatte maximaal 69-160 vogels in de periode 2015/16-2020/21. De meeste doortrekkende en overwinterende zeearenden verblijven in voedselrijke gebieden, met name wetlands met veel grote vis en watervogelconcentraties. Die gebieden zijn vooral in het Natura 2000-netwerk te vinden. Het maximaal getelde aantal pleisteraars in seizoen 2021/22 was 80 in maart, waarvan 12 in de Biesbosch, 9 in het Haringvliet en 6 bij het Lauwersmeer. De Oostvaardersplassen (max. 19 in september), Haringvliet (max. 15 in oktober) en de Biesbosch (max. 13 in april) blijven favoriete gebieden voor de zeearend (Hornman *et al.* 2024). Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

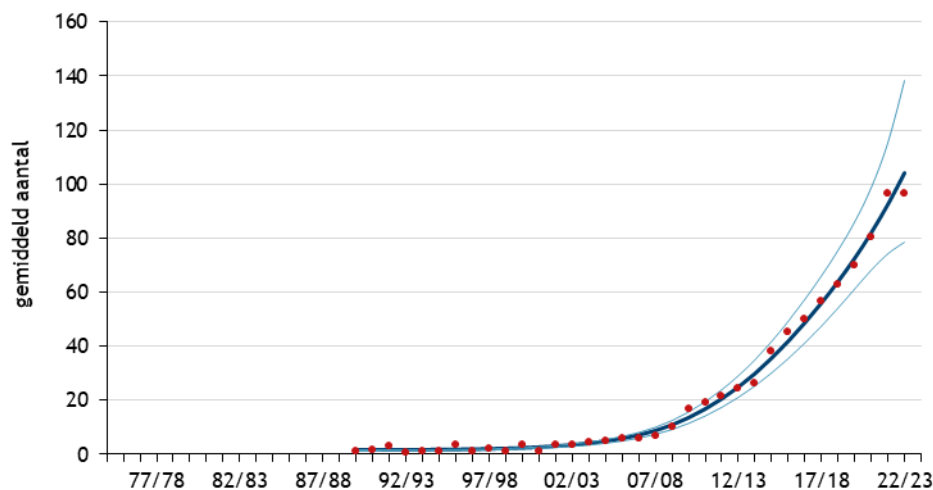
Verspreiding van de zeearend als niet-broedvogel in de periode 2016/17 – 2020/21. Weergegeven is het gemiddelde seizoensgemiddelde (vogels) per hoofdgebiet (cluster van telgebieden).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van het zeearend als niet-broedvogel laat zowel op de lange termijn (1989/90-2022/23) als de korte termijn (2011/12-2022/23) een sterke toename zien.

De toename in het aantal overwinterende exemplaren kan deels toegerekend worden aan het toenemende aantal broedvogels en hun jongen in eigen land, maar ook zeker door de spectaculaire toename van broedgevallen in Duitsland en Noord-Europa (Ledger *et al.* 2022). De uit deze landen afkomstige vogels trekken bij ons door of overwinteren, met een voorkeur voor grote wetlands met grote aantallen watervogels. Zeearenden komen sinds mensenheugenis voor in de Rijndelta, maar gerichte vervolging kwam al vroeg op gang. Zo was het in 1636 toegestaan om in het Nederlandse duingebied 'arenden af te schieten' en in die eeuw zijn zeearenden waarschijnlijk al uit Nederland verdwenen als broedvogel (Vogel 2007). In de jachtwet van 1857 werd een premie uitgelooft voor het doden van arenden, die tussen 1852 en 1857 maar liefst 219 keer werd opgeëist. Hierbij ging het (vooral) om zeearenden (Vera 1988, Helmer & Wittgen 1994). Vóór 1900 was de soort een 'niet-zeldzame' doortrekker in het rivierengebied (van den Bergh *et al.* 1979), maar in de eerste helft van de 20^e eeuw was de zeearend een schaarse doortrekker en overwinteraar. In 1945-1978 overwinterden jaarlijks slechts 1-4 zeearenden in Nederland, aanvankelijk vooral op de Hoge Veluwe en na de ineerstorting van de konijnenstand vooral in waterrijke gebieden elders (Bijlsma *et al.* 2001). In de jaren zeventig, en mogelijk ook daarvoor, ging het vooral om jonge vogels (van Rijn & Dekker 2016). Vanaf de winter 1978/79 kwamen aanvankelijk vooral in koudere winters meer (Scandinavische) zeearenden naar Nederland en vanaf medio jaren negentig ook in minder strenge winters, waarbij het ook steeds meer om vogels van de sterk groeiende Duitse populatie (Geodon *et al.* 2014) ging. Het aandeel (sub)adulte vogels nam geleidelijk toe. De toename was een gevolg van betere bescherming en een vanaf de jaren zeventig sterk afnemende pesticidenbelasting van Noord- en Midden-Europese zeearenden door wintervoeding van gifvrije kadavers (Bekhuis *et al.* 1999). Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de zeearend als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde in de monitoringgebieden (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Watervogels (seizoen juli t/m juni).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022¹

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het natuurlijke verspreidingsgebied van de zeearend heeft zich de afgelopen decennia verruimd, met name in Laag-Nederland en in het rivierengebied kan de soort in het winterhalfjaar inmiddels overal worden waargenomen waar voldoende voedsel is.

ii. Populatie: gunstig

De populatietrend laat zowel op de lange (1989/90-2019/20) als de korte termijn (2008/09-2019/20) een sterke toename zien en het aantal doortrekkende en overwinterende vogels in de periode 2014/15-2019/20 bevond zich boven een gunstig niveau voor de populatie.

iii. Leefgebied: gunstig

De omvang en de kwaliteit van het leefgebied zijn voldoende om het aantal vogels op een veilig populatieniveau te huisvesten. Zeearenden hebben als niet-broedvogel een voorkeur voor grote open waterrijke gebieden met een gunstig prooiaanbod in de vorm van watervogelconcentraties en veel grote vis. Deze gebieden zijn overal in Laag-Nederland in een goede kwaliteit te vinden.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

Gezien de sterke toename op de korte termijn (2008/09-2019/20) en de afwezigheid van factoren die op korte termijn de positieve trend zouden kunnen ombuigen is ook het toekomstperspectief als gunstig beoordeeld.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de zeearend als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is².

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 60 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Ziekten*: de soort is mogelijk zeer kwetsbaar voor aviaire influenza (Slaterus *et al.* 2024), wat een aandachtspunt is omdat de zeearend een langlevende soort met een lage reproductie is, die additionele sterfte niet makkelijk kan compenseren.
- *Verstoring door aanwezigheid*: de gevoeligheid van de zeearend voor verstoring wordt ingeschat als groot (Krijgsveld *et al.* 2022). In Nederland lijkt rust een belangrijke factor, gelet op de keuze voor grootschalige wetlands, grotendeels gevrijwaard van menselijke activiteiten.
- *Sterfte door infrastructuur*: zeearenden zijn kwetsbaar voor aanvaringen met windturbines en hoogspanningsleidingen (van Rijn & Dekker 2016, van Rijn *et al.* 2022). Vliegbewegingen tussen belangrijke gebieden voor zeearenden door windparken kunnen tot sterfte leiden. Voor de bewegingen door windparken tussen de Oostvaardersplassen en de Randmeren in Flevoland is dit inmiddels aangetoond (Werkgroep Zeearend Nederland 2022).
- *Directe sterfte door roofvogelvervolging*: roofvogelvervolging (o.a. vergiftiging) is een potentiële maar reële dreiging en behoeft derhalve aandacht. Ook bij broedende zeearenden

¹ Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

² Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNVN 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

(die ook in Nederland overwinteren) is adequate nestbescherming van belang (bijv. tegen het weghalen van jonge zeearenden van nesten).

Invloeden van buiten Nederland

Een deel van de in ons land overwinterende en doortrekkende zeearenden is afkomstig uit het buitenland. De toename als broedvogel in Noord- en Oost-Europa en de westwaartse uitbreiding van het broedgebied zijn van invloed op de toegenomen aantallen in Nederland.

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Rust nabij belangrijke verblijfplaatsen in de winterperiode is van belang. Buiten de broedtijd wordt over het algemeen bij recreatie als afstand tussen de vogel en de verstoringbron een bufferzone van minimaal 500 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen (Krijgsveld *et al.* 2022).
- Het plaatsen van windturbines en hoogspanningsleidingen nabij belangrijke gebieden voor zeearenden vraagt om een zorgvuldige afweging, aangezien zeearenden gevoelig zijn voor sterfte door deze infrastructuur.
- Meer onderzoek naar mitigerende maatregelen om sterfte door aanvaring met windturbines te beperken zijn van belang.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Waarborgen rust nabij belangrijke gebieden		x	
Afgewogen plaatsing windturbines en hoogspanningslijnen		x	
Mitigatie aanvaringen windturbines		x	

8. Bronnen

- Bekhuis J., Hustings F. & van Winden E. 1999. Zeearenden in Nederland in 1945-97. Vogeljaar 47: 145-153.
- van den Bergh L.M.J., Gerritse W.G., Hekking W.H.A., Keij P.G.M.J. & Kuyk F. 1979. Vogels van de Grote Rivieren. Spectrum, Utrecht.
- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Geodon K., Grüneberg C., Mitschke A., Sudfeldt C., Eikhorst W., Fischer S., Flade M., Frick S., Geiersberger I., Koop B., Kramer M., Krüger T., Roth N., Ryslavy T., Stübing S., Sudmann S.R., Steffens R., Vökler F. & Witt K. 2014. Atlas Deutscher Brutvogelarten. Stiftung Vogelmonitoring Deutschland und Dachverband Deutscher Avifaunisten, Münster.
- Helmer W. & Wittgen A. 1994. De Zeearend: achtergrondinformatie bij de eventuele herintroductie van de Zeearend als broedvogel in Nederland. Wereld Natuurfonds, Zeist.
- Hornman M., Koffijberg K., van Oostveen C., van Winden E., Louwe Kooijmans J., Kleefstra R., Vergeer J.W. & Soldaat L. 2024. Watervogels in Nederland in 2021/2022. Sovon rapport 2024/22, RWSrapport BM 24.04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoring gevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Ledger S.E.H., Rutherford C.A., Benham C., Burfield I.J., Deinet S., Eaton M., Freeman R., Gray C., Herrando S., Puleston H., Scott-Gatty K., Staneva A. & McRae L. 2022. Wildlife Comeback in Europe: Opportunities and challenges for species recovery. Final report to Rewilding Europe by the Zoological Society of London, BirdLife International and the European Bird Census Council. London, UK: ZSL.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNV. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- van Rijn S., Zijlstra M. & Bijlsma R.G. 2010. Wintering White-tailed Eagles *Haliaeetus albicilla* in The Netherlands: aspects of habitat scale and quality. *Ardea* 98: 373-382.
- van Rijn S.H.M. & Dekker J.J.A. 2016. Zeearenden in Nederland. Een kennisoverzicht van de verzamelde gegevens tot en met 2016. Jasja Dekker Dierecologie/Delta Milieu, Arnhem/Culemborg.
- van Rijn S., van Straalen D. & Buij R. 2022. Opnieuw in Nederland gezenderde Zeearend omgekomen door windturbine. *Nature Today*.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Struwe-Juhl B. 1998. Zur Nahrungsökologie des Seeadlers in Schleswig-Holstein. Projectgruppe Seeadlerschutz Schleswig-Holstein e.v.: 30 Jahre Seeadlerschutz in Schleswig-Holstein. Kiel
- Vera F.W.M. 1988. De Oostvaardersplassen: van spontane natuuroitbarsting tot gerichte natuurontwikkeling. IVN/Grasduinen-Oberon, Haarlem.
- Vogel R.L. 2007. De Nederlandse avifauna door de eeuwen heen. Pp. 13-29. in: F. Saris. Een eeuw vogels beschermen, KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Werkgroep Zeearend Nederland. 2022. Terreingebruik, dispersie en sterfte van jonge Zeearenden uit Nederland. Voortgangsrapport 2021.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Zeearend niet-broedvogel. <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21989>. Geraadpleegd op 17/01/2025.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2025. Zeearend. <https://stats.sovon.nl/stats/soort/2430>.
Geraadpleegd op 17/02/2025.